

Nr 17

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående naturvårdens organisation, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln (p. K 1, 2 och 6) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnena, för budgetåret 1967/68 beräkna till Statens naturvårdsnämnd: Avlöningar och Omkostnader förslagsanslag av 4 300 000 kr. respektive 691 000 kr. samt till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande ett anslag av 4 500 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 3 mars 1967 dagtecknad proposition, nr 59, angående naturvårdens organisation, m. m., vilken hänvisats till jordbruksutskottet, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta att en ny central förvaltningsmyndighet för natur-, vatten- och luftvårdens ledning, kallad statens naturvårdsverk, skall inrättas den 1 juli 1967 och att följande myndigheter, nämligen statens luftvårdsnämnd, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå, statens naturvårdsnämnd, vattenvårdsnämnden, statens vatteninspektion och statens friluftsnämnd, samtidigt skall upphöra,

dels besluta att länsingenjörskontoren skall upphöra den 1 juli 1967 samtidigt som naturvårdsenheter organiseras inom länsstyrelserna,

dels godkänna de riktlinjer för stödet till friluftslivet som angetts i propositionen,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att föra upp tjänster på löneplan C på personalförteckningen för naturvårdsverket enligt vad som förordats i propositionen,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsanordningar och åtgärder i övrigt som fordras för förslagens genomförande,

dels till Statens naturvårdsverk: Avlöningar för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 600 000 kr.,

dels till Statens naturvårdsverk: Omkostnader för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 691 000 kr.,

dels ock till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 4 500 000 kr.

Till grund för propositionen ligger dels en med anledning av 1965 års principbeslut (prop. 97, JoU 16, rskr. 255) av statskontoret avlämnad »Utredning om organisationen av naturvårdsverksamheten» (Stencil Jo 1966: 2), dels tre betänkanden av 1962 års fritidsutredning över friluftslivet i Sverige, nämligen del I »Utgångsläge och utvecklingstendenser» (SOU 1964: 47), del II »Friluftslivet i samhällsplaneringen» (SOU 1965: 19) och del III »Anläggningar för det rörliga friluftslivet» (SOU 1966: 33).

I propositionen har lämnats redogörelser över

Organisationen av naturvårdsverksamheten:

<i>Nuvarande ordning</i>	5—8
<i>Statskontorets utredning:</i>	
Verksamhetsområde och arbetsuppgifter m. m.	8—15
Den centrala organisationen	15—19
Den regionala organisationen	20—24
Anslagsberäkningar	24—26
Övriga frågor	26
<i>Remissyttranden</i>	27—31

Stödet till friluftslivet, m. m.:

<i>Nuvarande ordning</i>	31—34
<i>Fritidsutredningen:</i>	
Friluftslivets utveckling m. m.	35—36
Statens stöd till friluftslivet	37—44
Organisatoriska frågor	45—46
<i>Remissyttranden</i>	46—52
<i>Statens friluftsnämnds begäran om anslag för budgetåret 1967/68</i>	52—53

Utskottet tillåter sig hänvisa till propositionens förenämnda redogörelser. Efter förenämnda redogörelser har *departementschefen* i propositionen nr 59 anfört följande.

»Naturvårdens organisation. Allmänna utgångspunkter. Exploateringen av våra naturtillgångar, som framför allt är förknippad med den industriella utvecklingen, har utgjort grundvalen för välståndsutvecklingen i vårt land. Välståndsutvecklingen har inneburit en förbättring av t. ex. bostadsstandarden och den hygieniska standarden, förbättrade förhållanden på arbetsplatserna, förbättrade möjligheter till kulturkonsumtion och över huvud taget en ökad välfärd av både materiell och immateriell art. Man kan karaktärisera denna utveckling som en sanering av den inre miljön. Utvecklingen har också inneburit en allt intensivare exploatering av våra na-

turtillgångar — marken, vattnet och luften — eller den yttre miljön, som härigenom i allt högre grad försämrats och förorenats. Det är uppenbart att den yttre miljön också är av stor betydelse för människornas välbefinnande. Den är en del av vår levnadsstandard. Det är därför en mycket angelägen uppgift för samhället att framöver i allt större utsträckning värna också om denna yttre miljö.

Våra naturtillgångar är i flertalet fall knappa och i många fall kan de inte förnyas. Detta tvingar oss att hushålla med dem på bästa sätt. Detta bör ske främst genom planering, rådgivning och övervakning från samhällets sida.

Jag vill beröra några av de medel samhället i dag har för att vårda den yttre miljön och hävda dess intressen mot andra konkurrerande intressen. Inom *naturvården* är naturvårdslagen, som trädde i kraft den 1 januari 1965, det viktigaste instrumentet för samhällets handlande. Enligt lagen kan bl. a. naturreservat avsättas för att bevara vetenskapligt och kulturellt värdefulla naturområden och för att tillgodose behovet av mark för allmänhetens friluftsliv. Beslut om att bilda naturreservat fattas av länsstyrelsen, som också föreskriver de inskränkningar i förfoganderätten över fastighet som fordras för att trygga ändamålet med reservat. Om det för ändamålet krävs att särskilda åtgärder vidtas inom reservatet, kan länsstyrelsen förplikta ägaren att tåla sådant intrång. För att trygga tillgången på platser för bad och friluftsliv kan länsstyrelsen förordna att visst strandområde skall vara strandskyddsområde där bebyggelsen kontrolleras. Till skydd för landskapsbilden infördes genom naturvårdslagen allmänt tillståndstvång för täkt av sten, grus, sand och lera för annat ändamål än markinnehavarens hushållsbehov. Även beträffande reklamanordningar i naturen gäller i princip allmänt tillståndstvång. Vidare har bestämmelserna om nedskräpning i naturen skärpts.

På riksstaten finns anslag för bl. a. markförvärv för naturvårdsändamål, ersättningar till markägare, vård och förvaltning av naturvårdsobjekt samt naturvårdsupplysning. I statsverkspropositionen har under dessa anslag för nästa budgetår begärts sammanlagt 7,8 milj. kr.

Inom *vattenvården* finns bestämmelser, förutom i vattenlagen, i åtskilliga andra lagar och författningar, bl. a. lagarna om allmänna vatten- och avloppsanläggningar och om tillsyn över sjöar och andra vattenområden samt kungörelsen om förprovning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m.

Bestämmelser om anläggningar för vattenförsörjning finns bl. a. i vattenlagen, enligt vilken länsstyrelsen kan fastställa skyddsområde för grundvattentillgång, som tillgodogörs eller kan antas komma att framdeles tillgodogöras för vattenförsörjningen i tätbebyggelse.

I vattenlagen skiljs mellan två typer av avloppsvatten, nämligen kloakvatten och industriellt avloppsvatten. Kloakvatten definieras som spill-

vatten och orenlighet som kommer från bostäder eller från verksamhet som inte hänförs till industriell rörelse. Industriellt avloppsvatten utgörs av spillvatten och orenlighet som kommer från sådan rörelse. Vattenlagen förbjuder i princip inte utsläpp av kloakvatten även om det förorsakar förorening. I lagen finns dock bestämmelser om en viss minimistandard beträffande rening av kloakvatten. Utsläpp får i regel inte ske utan att kloakvattnet har undergått åtminstone slamavskiljning. I fråga om industriellt avloppsvatten finns i lagen ett principiellt förbud mot utsläpp som orsakar olägenhet av någon betydelse från allmän eller enskild synpunkt. Från förbudet undantas de fall, då det för att förebygga förorening krävs åtgärder, som inte skäligen kan fordras. I första hand ankommer det på den som skall avleda avloppsvattnet att bedöma vilka reningsåtgärder och andra förebyggande åtgärder som behövs. När det gäller industriellt avloppsvatten har betydande inskränkningar gjorts i denna princip. I kungörelsen om förprovning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m. — den s. k. förprovningsskungörelsen — anges vissa slag av industrier, bl. a. cellulosafabriker, pappersbruk och oljeraffinaderier, som inte får anläggas, förrän villkoren för utsläpp av avloppsvattnet prövats enligt vattenlagen. I de fall där utsläpp av industriellt avloppsvatten skulle medföra allvarig olägenhet kan vattendomstol underställa tillståndsfrågan Kungl. Maj:ts prövning.

Vatteninspektionen har tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden enligt lagen därom, den s. k. tillsynslagen. Enligt denna kan vatteninspektionen bl. a. meddela råd och anvisningar för att motverka förorening och om dessa inte efterkoms föra talan vid vattendomstol om reningsåtgärder eller förbud mot utsläpp. I förprovningsskungörelsen föreskrivs skyldighet att göra anmälan till vatteninspektionen bl. a. innan vissa särskilt uppräknade industrier anläggs och innan kloakledning från mer omfattande bebyggelse påbörjas.

Vidare kan nämnas att statsbidrag utgår till kommuner för att förse bebyggelseområden, som tagits i anspråk före den 1 juli 1959, med vatten- och avloppsanläggningar. I statsverkspropositionen har för nästa budgetår för sådana bidrag tagits upp ett anslag på 84 milj. kr.

Verksamheten inom *luftvården* är i stort sett inte författningsreglerad. Förslag till lag om luftförorening, buller och andra immissioner (immissionslag) har i slutet av år 1966 lagts fram av immissionssakkunniga. Enligt lagförslaget skall den som använder eller ämnar använda fast egendom för ändamål, som kan medföra immission, vara skyldig att vidta de skyddsåtgärder och de övriga försiktighetsmått som skäligen kan fordras. De sakkunniga lägger också fram förslag till ny tillsynslag (miljötillsynslag) som skall ersätta den nuvarande tillsynslagen. En grundläggande skillnad mellan den föreslagna lagen och den nuvarande är att tillsynen skall inrikta på att motverka inte bara vattenförorening utan också luftförorening,

buller och andra sådana störningar som innebär fara för allmänna intressen på miljövårdens område. En annan skillnad är att tillsynen föreslås bli utövad av såväl den centrala myndigheten på natur-, vatten- och luftvårdsområdena som länsstyrelserna. F. n. är vatteninspektionen som nämnts tillsynsmyndighet på vattenvårdens område. De sakkunniga har även avgett förslag till kungörelse om förprovning till skydd mot vattenförorening, luftförorening m. m. Förprovningensmyndigheter blir enligt förslaget förutom vattendomstolarna den förut nämnda centrala myndigheten och länsstyrelserna. Tyngdpunkten i förprovningensarbetet föreslås ligga på den centrala myndigheten och länsstyrelserna. De sakkunniga föreslår även vissa ändringar av organisatorisk innebörd i vattenlagen. De sakkunnigas förslag remissbehandlas f. n.

Ett aktivt arbete på förevarande områden har många gånger försvårats av att verkningarna av utsläpp från industrier m. m. inte varit kända. Under de senaste två åren har en omfattande *forskning och undersökningsverksamhet* satts i gång för att klarlägga dessa verkningar. Särskilda medel har ställts till förfogande härför över riksstaten. Denna verksamhet leds och samordnas övergångsvis av 1964 års naturresursutredning. Undersökningarna har gett värdefulla resultat och lett till förbud eller begränsning i fråga om användningen av vissa farliga medel. En viktig del av samhällets insatser bör vara att ställa resurser till förfogande för forskning, undersökningsverksamhet och tekniskt utvecklingsarbete inom detta område. Naturresursutredningen har till uppgift att lägga fram förslag i detta avseende och till organisation av denna verksamhet. Förslag från utredningen kan väntas i år. Jag vill i sammanhanget nämna att i statsverkspropositionen har tagits upp ett anslag av 5 milj. kr. för nästa budgetår för att bekosta en i första hand målinriktad forskning och undersökningsverksamhet inom naturresursområdet. Vad gäller insatserna för forskning och utvecklingsarbete bör även nämnas Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, som inrättades den 1 januari 1966. Institutets forskningsuppgifter avser problem, som sammanhänger med industriell drift, och därmed närbesläktade frågor inom tätbebyggelse. Till institutet är knutet ett serviceorgan, som har till ändamål att mot ersättning utreda industriers, kommuners och allmänna organs problem rörande vatten- och luftvård. Institutets verksamhet finansieras till hälften vardera av staten och en stiftelse, som företräder industrin.

Jag vill slutligen i detta sammanhang understryka att de förslag till samordnad och utbyggd statlig organisation på natur-, vatten- och luftvårdens områden som jag lägger fram i det följande bör kraftigt bidra till en effektivisering av arbetet inom dessa viktiga samhällsområden.

C e n t r a l o r g a n i s a t i o n . Jag vill först ta upp namnfrågan. Statskontoret har som tänkbara alternativ diskuterat statens naturmiljöverk, sta-

tens miljövårdsverk och statens naturvårdsverk. Statskontoret har stannat för statens naturvårdsverk. Av de remissinstanser, som yttrat sig i namnfrågan, har lika många förordat statens naturvårdsverk som statens miljövårdsverk. Jag vill i sammanhanget erinra om att i den allmänna debatten har miljövård börjat användas som sammanfattande begrepp för natur-, vatten- och luftvård. Enligt min mening kan vissa skäl anföras för begreppet miljövård som gemensam benämning på de verksamheter det här gäller, då dessa berör en väsentlig del av hela vår livsmiljö. Då ordet miljö emellertid enligt gängse språkbruk avser såväl den inre miljön — våra hem och arbetsplatser m. m. — som den yttre miljön och den nya myndighetens verksamhetsområde avses komma att omfatta endast delar av vad som hänförs till den yttre miljön har jag kommit till den slutsatsen att den centrala statliga myndigheten på natur-, vatten- och luftvårdsområdena bör kallas *statens naturvårdsverk*. Jag förordar sålunda detta namn. Som konsekvens av mitt ställningstagande i namnfrågan för det nya verket innefattar jag i begreppet naturvård även vatten- och luftvård i sådana sammanhang, där naturen i vidsträckt mening åsyftas.

1965 års riksdag (prop. 97, JoU 16, rskr 255) har, såsom tidigare nämnts, fattat principbeslut om en ny naturvårdsorganisation. Beslutet innebär, att statens vatteninspektion, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå och statens luftvårdsnämnd förs samman med statens naturvårdsnämnd den 1 juli 1967 och att länsingenjörskontoren samtidigt inordnas i länsstyrelserna. Statskontoret har därefter på uppdrag av Kungl. Maj:t utarbetat förslag till den nya organisationen och i anslutning härtill beräknat behövliga anslag för denna.

De förslag som lagts fram av statskontoret har vid remissbehandlingen fått ett positivt mottagande. Krav på resurser utöver vad statskontoret föreslagit för den nya organisationen har dock förts fram från flera håll.

För min del finner jag, att det framlagda organisationsförslaget är väl ägnat att ligga till grund för beslut om en ny naturvårdsorganisation och jag kan i allt väsentligt ansluta mig till detta. Jag vill i sammanhanget erinra om att verkets arbetsuppgifter kan komma att påverkas, om immissionssakkunnigas förslag genomförs. De sakkunniga har i sitt remissyttrande anfört att statskontorets organisationsförslag passar väl för de uppgifter som föreslås av dem. Jag vill framhålla att de förslag, som jag lägger fram i det följande, i vissa avseenden får ses mot bakgrunden av att arbetsuppgifterna för den nya organisationen sålunda kan komma att beröras av ställningstagande till immissionssakkunnigas förslag. Jag vill vidare erinra om att forskningens och undersökningsverksamhetens framtida omfattning, inriktning och organisation på naturresursområdet f. n. utreds av 1964 års naturresursutredning. Förslag från nämnda utredning kan också beröra naturvårdsverket.

Statskontoret har prövat den nu gällande fördelningen av *arbetsuppgifterna* mellan central och regional instans. Ämbetsverket anser att starka skäl talar för att beslutsfunktionerna inom natur-, vatten- och luftvården — med undantag för sådana som är förbehållna vattendomstol — i största möjliga utsträckning förläggs till länsstyrelse. Statskontoret erinrar om att länsstyrelserna på naturvårdsområdet redan har beslutanderätten i flertalet ärenden. På vattenvårdens område förordar ämbetsverket att beslutanderätten i fråga om s. k. anmälningssärenden enligt tillsynslagen och förprövningskungörelsen rörande kommunala utsläpp och jordbrukets föroreningsfrågor den 1 juli 1967 decentraliseras till länsstyrelserna och att detta också på sikt bör ske beträffande anmälningssärenden, som avser industriella vattenföroreningar. Vidare föreslår statskontoret att ansvaret för kontroll och övervakning av vattenskyddsåtgärder för såväl jordbrukets som industriella och kommunala föroreningar läggs på länsstyrelserna den 1 juli 1967.

Som tidigare nämnts beslutar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i fråga om ärenden om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar. Då det huvudsakliga arbetet beträffande sådana ärenden redan nu utförs inom länsingenjörskontoren föreslår statskontoret att beslutanderätten i sådana ärenden den 1 juli 1967 flyttas över till länsstyrelserna.

Remissinstanserna har nästan genomgående tillstyrkt statskontorets förslag om arbetsfördelningen mellan den centrala myndigheten och länsstyrelserna. Några remissinstanser har förordat att även beslutanderätten rörande anmälningssärenden om industriella föroreningar bör flyttas över till länsstyrelserna i samband med omorganisationen.

Som jag tidigare nämnt har immissionssakkunniga lagt fram förslag om ny tillsynslag. I avvaktan på ställningstagande till de sakkunnigas förslag förordar jag att inom vattenvårdsområdet samtliga anmälningssärenden bereds av länsstyrelserna men att den centrala myndigheten fattar beslut i dessa ärenden. I enlighet med statskontorets förslag bör däremot tillsynsuppgifterna på vattenvårdsområdet i väsentlig omfattning flyttas över till länsstyrelserna. Jag biträder vidare statskontorets förslag om att beslutanderätten i ärenden om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar förs över till länsstyrelserna den 1 juli 1967. Kungl. Maj:t äger meddela bestämmelser i de frågor jag nu behandlat i den mån frågorna inte är reglerade i lag.

Enligt statskontorets förslag skall naturvårdsverket vara central förvaltningsmyndighet för ärenden om natur-, vatten- och luftvården. Arbetsuppgifterna för det nya verket inom natur-, vatten- och luftvården överensstämmer enligt förslaget i allt väsentligt med de arbetsuppgifter som de av omorganisationen berörda myndigheterna nu har. Riksdagens beslut år 1965 innebar inte att arbetsuppgifterna skulle ändras. Statskontoret hade inte heller till uppgift att ompröva dessa. Jag utgår därför från att arbetsuppgifterna för naturvårdsverket inte ändras i förhållande till de av omorganisa-

tionen berörda myndigheternas nuvarande arbetsuppgifter med undantag av vad jag dels nyss föreslagit beträffande överförande av vissa uppgifter på vattenvårdsområdet till länsstyrelserna, dels kommer att förorda i det följande i fråga om friluftslivet.

Jag kommer senare att redovisa mina ställningstaganden till fritidsutredningens förslag rörande stödet på friluftslivets område. Redan nu vill jag dock ta upp den organisatoriska frågan. Fritidsutredningen anser att frågorna på friluftslivets område bör flyttas över från statens friluftsnämnd till det centrala organet på naturvårdsområdet. Skälet härtill är enligt utredningen att frågor om bl. a. avsättande av naturreservat och om det rörliga friluftslivet hör mycket nära samman. Den centrala myndigheten bör enligt utredningen ha bl. a. allmänt planerande och samordnande uppgifter på friluftslivets område, lämna länsstyrelser och kommuner service i planeringsfrågor och, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, ha hand om det statliga stödet till friluftslivet. Även i länsstyrelsernas uppgifter bör enligt utredningen ingå att ta till vara friluftslivets intressen. Inom kommunerna bör kommunens styrelse ta sig an dessa frågor. Flertalet remissinstanser tillstyrker utredningens förslag. För egen del ansluter jag mig också till förslaget och jag förordar sålunda att frågorna på friluftslivets område förs över från statens friluftsnämnd till statens naturvårdsverk den 1 juli 1967. Statens friluftsnämnd bör samtidigt upphöra. Verkets befattning med friluftsförfrågor bör begränsas till vad som hör samman med det rörliga friluftslivet. Frågor som avser fritidsbostäder bör alltså inte ingå i verkets uppgifter. Jag vill framhålla att det rörliga friluftslivets behov bör beaktas i största möjliga utsträckning i naturvårdsplaneringen. Verket bör hålla nära kontakt med länsstyrelserna och kommunerna i dessa frågor.

Statskontoret föreslår att verket leds av en *styrelse* som består av verkschefen och sex andra ledamöter. Verkschefen bör vara styrelsens ordförande. Enligt statskontoret är det inte möjligt att inom styrelsen få utrymme för en allsidig intresse- och kunskapsrepresentation på de omfattande verksamhetsområden som verket skall företräda. Statskontoret föreslår därför att till det nya verket knyts särskilda råd, som bör bestå av företrädare för särskilt berörda myndigheter och näringslivet samt i övrigt av personer med speciell kunskap och erfarenhet inom berörda områden. Enligt förslaget bör det finnas ett naturvårdsråd, ett vattenvårdsråd och ett luftvårdsråd med vardera högst tio ledamöter, som utses av verkets styrelse. Statskontorets förslag beträffande såväl styrelsen som de särskilda råden tillstyrks genomgående av remissinstanserna. Flertalet instanser förordar dock att rådets ledamöter utses av Kungl. Maj:t. Jag biträder statskontorets förslag beträffande såväl styrelsen som råden. Ordföranden i styrelsen bör utses av Kungl. Maj:t. I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att ledamöterna i råden bör utses av Kungl. Maj:t. Verkschefen bör vara ordförande i råden. Jag tillmäter råden stor betydelse som impulsgivare åt verket inom

sina resp. ämnesområden. Kungl. Maj:t äger att besluta i här behandlade frågor.

Naturvårdsnämnden har i sitt yttrande föreslagit att en särskild expertgrupp knyts till det nya verket för att biträda vid värdering och förhandlingar med markägare vid markinköp för naturvårdsändamål och när ersättning skall utgå för intrång vid avsättande av naturreservat. En sådan expertgrupp bör enligt min mening verksamt bidra till att arbetet med att säkerställa naturområden påskyndas, varför jag finner det angeläget att den kommer till stånd. Den bör utses av Kungl. Maj:t.

Enligt statskontorets förslag till *indelning i byråer m. m.* av verket bör detta organiseras på dels fyra byråer, nämligen en administrativ byrå, en naturvårdsbyrå, en vattenvårdsbyrå och en luftvårdsbyrå, dels ett stabsorgan för planering, samordning och information, dels ock ett undersökningslaboratorium. Vissa av byråerna föreslås bli indelade på enheter enligt följande, nämligen administrativa byrån på enheter för allmänna ärenden, för kamerala ärenden och för personalärenden (innefattande även bibliotek och skrivcentral m. m.), naturvårdsbyrån på enheter för ärenden rörande naturvårdsområden, för ärenden rörande landskapsvård och för ärenden rörande jakt och viltvård samt vattenvårdsbyrån på enheter för planeringsärenden, för industriella ärenden, för kommunala ärenden och för anläggningsärenden. Luftvårdsbyrån föreslås inte bli uppdelad på enheter. Undersökningslaboratoriet — vars ställning och organisation enligt statskontoret får betraktas som provisoriskt i avvaktan på ställningstagande till 1964 års naturresursutrednings kommande förslag — bör organiseras på en beredningsavdelning, ett fysikaliskt kemiskt laboratorium, ett biologiskt laboratorium, ett mikrobiologiskt laboratorium och ett radioekologiskt laboratorium.

Statskontorets förslag har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Jag biträder förslaget. Arbetsenheterna inom byråerna och undersökningslaboratoriet bör dock kallas sektioner. Inom naturvårdsbyråns sektion för naturvårdsområden bör även frågor rörande friluftslivet handläggas. Stabsorganet bör vidare kallas sekretariat. Indelningen i byråer och sektioner m. m. bör betraktas som en principlösning. Den bör presenteras för riksdagen för att tjäna som underlag för bedömningen av verkets anslagsbehov. Kungl. Maj:t bör emellertid äga besluta om sådana ändringar i organisationen, som betingas av utvecklingens krav. Tablå över naturvårdsverkets organisation torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Jag redovisar härefter mina ställningstaganden rörande verkets *personalorganisation*.

Naturvårdsverket bör ledas av en överdirektör. Härför bör inrättas en tjänst i lönegrad Cp 4. Frågan om löneställningen för denna tjänst har tagits upp till behandling mellan chefen för civildepartementet och berörd personalorganisation som förklarar sig inte ha någon erinran mot den föreslag-

na löneställningen. Var och en av de fyra byråerna bör förestås av en byråchef. Härför bör inrättas fyra tjänster i C 1. Anställningsformen för dessa bör vara extra ordinarie med möjlighet dock att för bestämd tid förordna den, som i den nuvarande organisationen innehar förordnandetjänst för bestämd tid. Undersökningslaboratoriet bör förestås av en laboratoriefchef. Jag beräknar medel för en sådan tjänst i Be 6. Jag redogör i det följande närmare endast för de tjänster, som nu inte finns i de av omorganisationen berörda myndigheterna. Jag beräknar medel för en tjänst som avdelningsdirektör i Be 5. Denna tjänst, som företrädesvis bör vara avsedd för frågor som gäller värdering av mark och förhandlingar med markägare, bör vara knuten till den i det föregående nämnda expertgruppen. Jag beräknar vidare medel för tre tjänster vid sekretariatet, varav en tjänst som avdelningsdirektör i Be 5 (chef för sekretariatet), en som byrådirektör i Ae 26 med uppgifter företrädesvis rörande utåtriktad information och en som kansliskrivare i Ae 11. Administrativa byrån bör tillföras en arvodestjänst för en jurist med uppgift att företrädesvis handlägga vattenrättsliga frågor. Jag beräknar medel härför och för en tjänst som expeditionsvakt i högst Ae 9 vid samma byrå. Jag beräknar vidare medel för en tjänst som kartritningsbiträde i högst Ae 11 vid naturvårdsbyrån, en tjänst som byrådirektör i Ae 28 vid vattenvårdsbyrån samt två tjänster som byrådirektör i Ae 30 resp. Ae 26 och en tjänst som byråingenjör i Ae 21 vid luftvårdsbyrån. Jag har sålunda beräknat medel för elva tjänster. Överflyttning av beslutanderätten i ärenden om bidrag till vatten- och avloppsanläggningar från den centrala myndigheten till länsstyrelserna innebär att personalstyrkan vid det nya verket i förhållande till personaluppsättningen vid de nuvarande myndigheterna kan minskas med fyra tjänster. Vidare kan en tjänst som överingenjör och en som överinspektör vid de nuvarande myndigheterna dras in. En av dessa tjänster ersätts dock av en byråchefstjänst. Nettoökningen av antalet tjänster vid det nya verket i förhållande till tjänsterna vid de nuvarande myndigheterna blir härigenom sex. Då det vid de senare myndigheterna finns sammanlagt 95 tjänster beräknar jag således medel för 101 tjänster vid det nya verket för nästa budgetår. I förhållande till statskontorets förslag innebär detta en minskning med tre tjänster. Till expertis och tillfällig arbetskraft hos det nya verket beräknar jag 380 000 kr. I förhållande till vad som nu står till förfogande för de nuvarande myndigheterna innebär detta en ökning med 210 000 kr. och i förhållande till statskontorets förslag en ökning med 123 000 kr. Vid min beräkning av medel har jag beaktat behovet av bl. a. särskild arbetskraft för frågorna på friluftslivets område samt av medicinsk-hygienisk expertis. Jag vill framhålla att de särskilda medlen till expertis och tillfällig arbetskraft bör göra det möjligt för det nya verket att ta initiativ till utredningar i frågor, som bl. a. de särskilda råden kan aktualisera.

Vissa övergångsordningar kan behövas i samband med omorganisationen. Kungl. Maj:t bör äga bestämma om dessa.

I en förteckning, som torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*, tas upp samtliga tjänster vid statens naturvårdsverk för vilka medel beräknas för budgetåret 1967/68. I förteckningen redovisas således både sådana tjänster i fråga om vilka riksdagen förbehållit sig att besluta om inrättandet och sådana tjänster som Kungl. Maj:t äger inrätta. Fördelningen av tjänster på olika arbetsenheter får inte betraktas som bindande. Det är nämligen angeläget att verket har möjligheter att placera om personalen med hänsyn till vad som bedöms vara motiverat för att möta uppkommande behov av arbetsinsatser.

Jag vill i detta sammanhang nämna att jag inom kort avser begära Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en organisationskommitté, som bör få i uppdrag att fullgöra vissa uppgifter i samband med den aktuella omorganisationen. Åt denna kommitté bör även uppdras att utreda förläggningen av naturvårdsverket.

R e g i o n a l o r g a n i s a t i o n. De förslag som avser den regionala organisationen — länsstyrelserna — lägger jag fram efter samråd med statsrådet Lundkvist.

I fråga om länsstyrelsernas *arbetsuppgifter* på naturvårdsområdet i vidsträckt mening vill jag först erinra om vad jag tidigare anfört rörande överflyttning till länsstyrelserna av vissa uppgifter inom vattenvården. I övrigt bör arbetsuppgifterna vara de nuvarande. Jag vill dock understryka att friluftslivets behov bör beaktas av länsstyrelserna i deras verksamhet på naturvårdsområdet.

Statskontoret anser att de viktigaste arbetsuppgifterna för länsstyrelserna blir att kartlägga de anspråk, som från olika håll ställs på naturtillgångarna. Länsstyrelserna bör enligt statskontoret i samråd med naturvårdsverket inventera de olika naturtillgångarna och göra upp översiktliga planer för hur dessa tillgångar bör utnyttjas på bästa sätt för att tillgodose olika anspråk. Remissinstanserna har genomgående betonat vikten av att sådana planer kommer till stånd. Jag anser att sådana planer har stor betydelse för samhällsplaneringen. De behövs i första hand för områden där exploateringstrycket är starkast och där konflikter mellan naturvårdsintresset och andra intressen kan tänkas uppstå.

Statskontoret föreslår att länsingenjörskontorens nuvarande uppgifter och länsstyrelsernas planeringsuppgifter inom naturvården förs samman i *särskilda enheter*, som ges en från sektionsindelningen fristående ställning. Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget. Även jag ansluter mig till det. En sådan arbetsenhet bör kallas naturvårdsenhet. Jag vill emellertid framhålla att organisationen får betraktas som provisorisk i avvaktan på ställningstagande till länsförvaltningsutredningens kommande förslag.

Vid länsstyrelserna finns nu rådgivande organ för naturvårdsfrågor, naturvårdsråden. I likhet med statskontoret föreslår jag att rådets verksamhetsområde skall avse naturvårdsområdet i vidsträckt mening. Rådets sammansättning och uppgifter är inte författningsreglerade. Någon ändring i detta avseende bör inte ske men jag vill erinra om de önskemål som förts fram av många remissinstanser, nämligen att kommunerna blir representerade i råden. Länsstyrelserna bör göras uppmärksamma på dessa önskemål.

Vad gäller *personalorganisationen* för länsstyrelsernas naturvårdsenheter beräknar jag medel för nästa budgetår för 14 tjänster som byrådirektör i Ae 28 företrädesvis för uppgifter inom naturvården. F. n. finns tio heltidsanställda tjänstemän för naturvård, varför nettoökningen blir fyra tjänster. I likhet med statskontoret förordar jag vidare att länsstyrelserna får särskild arbetskraft för tillsynsuppgifter inom vattenvårdsområdet. Härför beräknar jag medel för nästa budgetår för fem tjänster som byrådirektör i Ae 28. Varje sådan tjänsteman bör tjänstgöra inom flera län. Jag förordar alltså att länsstyrelserna tillförs nio nya tjänster för nästa budgetår. Samtidigt bör en tjänst som länsingenjör dras in, varför nettoökningen för den regionala naturvårdsorganisationen blir åtta tjänster. Då denna organisation nu har 148 tjänster bör den nya regionala naturvårdsorganisationen för nästa budgetår omfatta 156 tjänster. Avlöningskostnaderna härför beräknar jag till 6,5 milj. kr. Jag beräknar vidare 1 milj. kr. för expertis och tillfällig arbetskraft vid länsstyrelserna för naturvårdsenheterna. Chef för naturvårdsenhet bör tills vidare kallas länsingenjör. Alla tjänster som föreslås för länsstyrelsernas naturvårdsenheter kan inrättas utan riksdagens medverkan. Det ankommer vidare på Kungl. Maj:t att fördela tjänsterna mellan länsstyrelserna. I den tidigare omnämnda förteckningen (bilaga 2) tas samtliga tjänster upp som föreslås finnas vid länsstyrelsernas naturvårdsenheter fr. o. m. budgetåret 1967/68.

Vissa övergångsanordningar kan behövas i samband med omorganisationen. Kungl. Maj:t bör äga bestämma om dessa.

Statens avtalsverk har på grundval av de organisationsförslag som jag nu lägger fram förhandlat med personalorganisationerna om lönegradsplacering av tjänster m. m. vid naturvårdsverket och vid länsstyrelsernas naturvårdsenheter. Avtal har träffats under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande. Riksdagens löne delegation har godkänt avtalet på riksdagens vägnar, under förbehåll att riksdagen godkänner de organisatoriska förutsättningar som legat till grund för avtalet.

Omkostnaderna för länsstyrelsernas naturvårdsenheter bör tas upp med 1 010 000 kr. för nästa budgetår vilket innebär en ökning för denna organisation med 135 000 kr.

Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att för riksdagen lägga fram särskild proposition om de lagändringar som behövs till följd av den föreslagna omorganisationen.

Stödet till friluftslivet, m. m. Jag vill först ta upp vissa *allmänna utgångspunkter* i fråga om stödet till friluftslivet. Under de senaste decennierna har stora reformer på arbetstidslagstiftningens område genomförts i vårt land. År 1951 fattades beslut om tre veckors semester, år 1958 förkortades veckoarbetstiden från 48 till 45 timmar, år 1963 förlängdes semestern till fyra veckor och år 1966 beslöt riksdagen om ytterligare successiv förkortning av arbetsveckan till 42,5 timmar. När den sistnämnda reformen är helt genomförd år 1969 har den årliga arbetstiden förkortats från 3 100 timmar år 1900 till ca 1 750 timmar.

Under samma tidsperiod har vårt näringsliv genomgått en omfattande strukturomvandling, vilken bl. a. medfört en kraftig befolkningsomflyttning. År 1850 bodde 90 % av befolkningen på landsbygden medan motsvarande siffra i dag understiger 25 %. Urbaniseringen har inneburit förändringar för såväl individerna som samhället. Nya miljöer och levnadsformer har vuxit fram. Med tätortsbildningen har följt ökade avstånd mellan bostad och arbetsplats och växande trafikintensitet. Den långt drivna rationaliseringen inom näringslivet har medfört att tempot i arbetslivet ökat samtidigt som den tekniska utvecklingen möjliggjort en omfattande mekanisering av olika arbetsmoment. Maskinella hjälpmedel har i stor utsträckning övertagit de fysiskt påfrestande arbetsuppgifterna medan människans uppgift i allt större utsträckning blivit av övervakande och kontrollerande natur. Också i övrigt synes nutidsmänniskans tillvaro präglas av en minskad fysisk aktivitet som, om inte negativa verkningar för folkhälsan skall uppstå, måste kompenseras genom motionsbefrämjande aktiviteter. Olika former av friluftsliv kan härvid bli av stor betydelse. Samtidigt bör aktiviteter i det fria kunna ge människorna den avkoppling och rekreation som tätortsmiljön och det högt uppdrivna tempot i arbetslivet skapar behov av. Vårt land erbjuder vad gäller tillgången på natur för friluftsliv goda möjligheter att tillgodose detta behov. Den genom arbetstidsreformerna starkt ökade fritiden ger människorna också tillfälle att tillgodose rekreations- och motionsbehovet. Med tanke på den betydelse inte minst ur hälsosynpunkt som olika friluftaktiviteter har är det därför givet att samhället — i första hand kommunerna — bör se till att möjligheter till utövande av friluftsliv skapas. Detta kan ske dels genom att hänsyn tas till friluftslivets behov i samhällsplaneringen, dels genom ekonomiskt stöd till friluftsanläggningar och organisationer på friluftslivets område.

Det är av vikt att friluftslivets behov av mark beaktas på ett tidigt stadium av samhällsplaneringen. Detta gäller såväl mark i närheten av tätorterna som på längre avstånd från dem. Den hårda konkurrens som råder om

marken i våra tätortsregioner leder emellertid ofta till att friluftslivets behov inte beaktas. Det är angeläget att de samhällsorgan som svarar för planeringen, främst kommunerna, vid planeringsarbetet tar hänsyn också till behovet av lämpliga rekreationsområden. En viss central vägledning — i form av en översiktlig riksplanering — kan vara av värde i detta sammanhang. Den stora betydelse som friluftslivet har i det moderna samhället motiverar sålunda att såväl staten som kommunerna engagerar sig för att skapa möjligheter till friluftsliv åt så många som möjligt.

Jag har i det föregående redovisat de av fritidsutredningens förslag, som avser den statliga organisationen för frågorna på friluftslivets område samt statens ekonomiska stöd till anläggningar för det rörliga friluftslivet och till organisationer på friluftslivets område. I samband med mina överväganden rörande naturvårdens organisation har jag behandlat frågan om *central myndighet för friluftsfrågorna* och förordat att statens naturvårdsverk får det centrala ansvaret för frågorna om det rörliga friluftslivet.

Jag tar nu upp utredningens övriga förslag rörande det rörliga friluftslivet. Utredningen framhåller att olika former av ledighet ställer olika krav på såväl fritidssysselsättning som fritidsmiljö, varför friluftsområden och friluftsanläggningar för såväl den dagliga fritiden som för veckoslutsledigheten och semestern bör skapas. Jag ansluter mig till detta allmänna betraktelsesätt. Med tanke på friluftslivets betydelse från hälsosynpunkt är det enligt min mening inte minst viktigt att rekreationsbehovet kan tillgodoses. Vid planeringen av nya bostadsområden är det därför angeläget att anläggningar med anordningar för olika former av motionsverksamhet i det fria kommer till stånd på bekvämt avstånd från bostaden. Under veckoslutsledigheten efterfrågas i allt större utsträckning strövområden och anläggningar på inte alltför stort avstånd från tätorten. Också dessa önskemål bör beaktas liksom behovet av anläggningar med övernattningsmöjligheter, inte minst i fjälltrakterna, för semesterledigheten. Det statliga stödet till friluftsanläggningar bör enligt min mening i princip omfatta anläggningar som tillgodoser behoven vid dessa slag av ledighet.

Utredningen drar upp vissa riktlinjer för *statens ekonomiska stöd till anläggningar för det rörliga friluftslivet*. Enligt utredningen bör bidragen i fortsättningen fördelas efter en betydligt noggrannare behovsgranskning än vad som f. n. sker. Bidrag bör huvudsakligen ges till anläggningar, som inte skulle komma till stånd utan särskilt stöd av staten. För att bidrag skall utgå bör också krävas att anläggningarna får en lämplig lokalisering. Utredningen anser vidare att bidragssystemet bör vara flexibelt. Vissa huvudprinciper föreslås av utredningen. Sålunda bör bidrag som regel inte utgå till anläggningar, vilka kan förväntas bli ekonomiskt självbärande. Bidragen till anläggningar i tätorternas närhet bör vara lägre än bidragen till s. k. fjärranläggningar av rikskaraktär. Varje beslut i bidragsärenden bör vidare grundas på en noggrann kalkyl över investerings- och driftskostnader.

De av utredningen förordade principerna för utformningen av det statliga stödet till friluftsanläggningar biträds i allmänhet av remissinstanserna. Även jag anser att principerna bör tjäna som vägledning vid bidragsgivningen. Jag vill dock framhålla att hänsyn måste tas till förhållandena i varje enskilt fall. I fråga om utredningens förslag att bidrag till anläggning, som kan förväntas bli ekonomiskt bärkraftig, bör utgå endast i undantagsfall vill jag framhålla att självfinansieringskravet inte får medföra att avgiften för tillträde till en anläggning blir så hög att ett ekonomiskt hinder uppstår för vissa människor att utnyttja den.

Utredningen föreslår att statens ekonomiska stöd till friluftsanläggningar i huvudsak bör reserveras för sådana anläggningar, som uppförs av kommuner. Organisationer av rikskaraktär med kompetens på friluftsområdet och med förmåga att träffa långsiktiga avtal om en anläggnings utnyttjande bör enligt utredningen också kunna erhålla bidrag. Remissinstanserna har ställt sig positiva till förslaget. Även jag ansluter mig i princip till det. Jag vill också här framhålla att förhållandena i varje enskilt fall bör beaktas. Riksorganisationernas lokalavdelningar bör t. ex. inte mista den möjlighet de har i dag att få bidrag till att uppföra mindre anläggningar som rast- och klubbstugor. Som villkor för att bidrag skall utgå till dessa bör självfallet — liksom för alla övriga anläggningar — gälla, att de är öppna för allmänheten. Om speciella skäl föreligger bör också riksorganisation, som inte huvudsakligen ägnar sig åt friluftsverksamhet, kunna få bidrag till friluftsanläggning.

Även om uppförandet av friluftsanläggningar i huvudsak blir en kommunal angelägenhet bör enligt utredningen driften av anläggningarna med fördel kunna överlåtas på någon organisation på friluftslivets område. Jag delar utredningens uppfattning. Av tradition har friluftsverksamheten i vårt land haft sin förankring i de frivilliga organisationerna. Dessa har därför stor erfarenhet av olika former av friluftsverksamhet, vilken bör göra dem väl lämpade att ha hand om verksamheten vid friluftsanläggningarna.

Utredningen har gjort en uppskattning av behovet av nya friluftsanläggningar för de närmaste åren. Utredningen har därvid funnit att en omfattande utbyggnad bör komma till stånd. Statens bidrag till kostnaderna för denna utbyggnad uppskattar utredningen till 12,5 milj. kr. för varje år under ett antal år framöver. Eftersom utbyggnaden måste föregås av ett omfattande planeringsarbete föreslår utredningen, att för budgetåret 1967/68 10 milj. kr. anvisas av statliga medel för investeringar i olika slag av friluftsanläggningar.

Remissinstanserna delar i stort sett utredningens uppfattning att det behövs ett kraftigt tillskott av anläggningar för det rörliga friluftslivet. Statens friluftsnämnd anser det dock orealistiskt att räkna med en så snabb utbyggnadstakt som utredningen förordat. Jag ansluter mig till denna bedömning. Jag återkommer till anslagsfrågan i det följande.

Utredningen föreslår att vissa medel anvisas till utvecklingsarbete rörande friluftsanläggningar. Jag biträder utredningens förslag. Medel bör få disponeras för detta ändamål ur det anslag som står till förfogande för bidrag till uppförande av friluftsanläggningar. Det blir en uppgift för naturvårdsverket att ta initiativ till ett sådant utvecklingsarbete. Med hjälp av expertis på området bör verket t. ex. utarbeta typritningar för olika anläggningar. Ritningarna bör sedan tillhandahållas kommuner och friluftsförbund.

Utredningen konstaterar att en betydande markanskaffning blir nödvändig om friluftslivets behov skall tillgodoses. Vid anskaffandet av marken, som i princip bör vara en kommunal angelägenhet, bör enligt utredningen domänverket och lantbruksnämnderna medverka i viss utsträckning. Utredningen framhåller att markbehovet för friluftslivet primärt bör kunna tillgodoses genom att naturreservat bildas enligt naturvårdslagen och att statliga medel, som finns anvisade på riksstaten för markförvärv för naturvårdsändamål och för ersättning till markägare, utnyttjas. Område på vilket friluftsanläggning skall uppföras bör dock förvärvas särskilt, så att fastigheten innehåller med äganderätt av huvudmannen för anläggningen. Kostnader för sådant markförvärv bör enligt utredningen få räknas in i bidragsunderlaget för anläggningen.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att utredningens uppfattning att friluftslivets markbehov bör kunna tillgodoses genom tillämpning av bestämmelserna i naturvårdslagen och genom att utnyttja statliga medel för markförvärv och för ersättning till markägare är riktig. Syftet med naturvårdslagen är nämligen bl. a. att tillgodose behovet av mark för rekreation och friluftsliv. I fråga om mark, på vilken friluftsanläggning skall uppföras, finner jag det rimligt att den förvärvas av huvudmannen för anläggningen och att markkostnaden får räknas in i bidragsunderlaget.

Utredningens förslag att lantbruksnämnderna skall ges befogenhet att bedriva en aktiv inköpsverksamhet också för att tillgodose friluftslivets markbehov delas av några remissinstanser. För egen del vill jag framhålla att lantbruksnämndernas markinköp i fortsättningen liksom hittills primärt bör vara inriktade på att medverka till en rationalisering av jord- och skogsbruket. Jag är således inte beredd att föreslå någon ändring av befogenheterna för nämnderna. Jag vill emellertid erinra om att jag i propositionen 1963: 71 angående riktlinjer och organisation för naturvårdsverksamheten, m. m. uttalade att det var angeläget att lantbruksnämnderna — så långt gällande lagbestämmelser och andra föreskrifter medgav — i sin verksamhet med jordbrukets rationalisering tillvaratog naturvårdsintressena. Jag vill nu framhålla att även friluftslivets behov bör beaktas i förevarande sammanhang. Nämnderna bör således eftersträva att medverka till att t. ex. sådana delar av inköpta fastigheter som inte behöver disponeras för rationaliseringsändamål ges den disposition som med hänsyn bl. a. till naturvård och

friluftsliv anses lämpligast. Härvid bör nämnderna samverka med naturvårdsmyndigheterna och kommunerna.

I fråga om domänverkets medverkan i markanskaffning för naturvårdsändamål vill jag erinra om att domänverket i samband med sin allmänna inköspolitik har att eftersträva att så långt som möjligt också tillgodose det allmänna naturvårdsintresset. Jag vill i sammanhanget även nämna att kyrklig mark ofta är belägen nära tätorter och kan utgöra lämpliga rekreationsområden. Enligt vad jag inhämtat har den nu arbetande ecklesiastika boställsutredningen sin uppmärksamhet riktad på frågan.

Utredningen tar också upp frågan om *statens ekonomiska stöd till organisationer på friluftslivets område*. Detta stöd måste enligt utredningen byggas ut avsevärt om organisationerna skall kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Utredningen framhåller, att organisationernas främsta uppgift bör vara att ge allmänheten olika former av service på friluftslivets område. Riksorganisationer med väl utbyggda lokalavdelningar bör enligt utredningen ha de största möjligheterna att lämna denna service. Stödet bör därför koncentreras till sådana organisationer. Detta medför enligt utredningen att vissa av de organisationer, som i dag får bidrag ur friluftsfonden, i fortsättningen bör stödjas från andra anslag på riksstaten. Detta gäller scoutorganisationer, Sveriges Dövas riksförbund och Svenska naturskyddsföreningen. Utredningen föreslår, att 800 000 kr. anvisas för budgetåret 1967/68 som bidrag till organisationer på friluftslivets område. Bidragen bör inte som nu utgå ur friluftsfonden utan anvisas under ett särskilt anslag.

Så gott som samtliga remissinstanser understryker i likhet med utredningen vikten av att friluftorganisationerna ges ökat ekonomiskt stöd. Även i övrigt biträder flertalet remissinstanser utredningens förslag. Jag vill framhålla den stora betydelse de frivilliga organisationerna har för friluftslivets utveckling. Genom olika arrangemang och kampanjer aktiverar organisationerna en betydande del av vårt folk. Ett omfattande frivilligt arbete ligger bakom organisationernas verksamhet. Den intensifiering av verksamheten på friluftslivets område som bör komma till stånd motiverar enligt min mening, att stödet till friluftorganisationerna förstärks. Det bör, som utredningen föreslagit, koncentreras till riksomfattande organisationer med väl utbyggda lokalavdelningar. Vederbörande organisations möjlighet att lämna service på friluftslivets område bör vara avgörande för stödets omfattning. Denna service får självfallet inte begränsas till organisationernas egna medlemmar utan skall tillhandahållas allmänheten. Serviceverksamheten kan t. ex. avse organiserandet av olika former av friluftsverksamhet eller information om friluftsanläggningar och den verksamhet som bedrivs där. Sådan verksamhet kräver ofta tillgång till konsulenter och instruktörer. Denna verksamhet bör stödjas liksom utbild-

ningen av friluftsledare. Tillgången på frivilliga ledare har stor betydelse för omfattningen av friluftslivet. Det är viktigt att dessa ideellt arbetande ledare utbildas så att de kan fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt, inte minst bland ungdomen. Om ledarutbildningen skall kunna göras effektiv och ändamålsenlig bör den inte splittras på många organisationer utan koncentreras till så få som möjligt. Vid fördelning av medel till organisationer på friluftslivets område bör detta beaktas. Jag vill i sammanhanget nämna att Skid- och friluftsförbundet har omfattande erfarenheter på ledarutbildningens område, vilket i och för sig gör organisationen väl lämpad att leda och samordna utbildningen av friluftsledare.

Utredningen har ansett att det stöd som nu utgår ur friluftsfonden till scoutorganisationer för lägerverksamhet, till Svenska naturskyddsföreningen och till Sveriges Dövas riksförbund i fortsättningen inte bör utgå ur denna fond utan i stället från sådana anslag som normalt står till förfogande för verksamhet som dessa organisationer bedriver. Jag delar i princip denna uppfattning. Frågan om överflyttning av bidragen till dessa organisationer till andra anslag bör prövas i de årliga budgetbehandlingarna.

För innevarande budgetår uppgår anslaget till avsättning till fonden för friluftslivets främjande till 3,5 milj. kr. För nästa budgetår förordar jag att anslaget höjs med 1 milj. kr. till 4,5 milj. kr. Utredningens förslag att bidragen till organisationerna på friluftslivets område bör anvisas under ett särskilt anslag kan jag inte biträda. Jag räknar dock med att av det föreslagna anslaget för nästa budgetår ca 500 000 kr. bör kunna utgå som stöd till olika organisationer på friluftslivets område. Kungl. Maj:t bör äga besluta i denna fråga liksom i övriga frågor som avser utformningen av stödet till friluftslivet.

Anslagsberäkningar. N a t u r v å r d s v e r k e t. Till *Statens naturvårdsverk: Avlöningar* beräknar jag för nästa budgetår 4,6 milj. kr. Jag har därvid beräknat 4,2 milj. kr. till avlöningar till tjänstemän, 20 000 kr. till arvodet och särskilda ersättningar samt 380 000 kr. till expertis och tillfällig arbetskraft. Det av mig beräknade medelsbehovet innebär en ökning, inklusive löneomräkning, med 1 288 000 kr. i förhållande till de anslag som anvisats till avlöningar till av omorganisationen berörda myndigheter för innevarande budgetår.

Till *Statens naturvårdsverk: Omkostnader* beräknar jag för nästa budgetår 691 000 kr. Till sjukvård m. m. beräknar jag 6 000 kr. och till reseersättningar 234 000 kr., varav 15 000 kr. till utrikes tjänsteresor. Under expenser beräknar jag för bränsle, lyse och vatten 19 000 kr. och för övriga expenser 313 000 kr., varav 40 000 kr. som engångsutgift. Till publikationstryck beräknar jag 20 000 kr. och till övriga utgifter 99 000 kr. Vad jag förordat innebär en ökning med 145 000 kr. jämfört med medelsanvisningen för innevarande budgetår.

Till *Avsättning till fonden för friluftslivets befrämjande* beräknar jag enligt vad jag förordat i det föregående för nästa budgetår 4,5 milj. kr.

L ä n s s t y r e l s e r n a. Statsrådet Lundkvist kommer senare att föreslå Kungl. Maj:t att lägga fram proposition angående sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse, m. m. och kommer i detta sammanhang att föreslå att medel anvisas för de föreslagna naturvårdsenheterna inom länsstyrelserna.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande i anledning av propositionen nr 59 väckta motioner, nämligen

1) I: 736 av herr *Svanström m. fl.*, likalydande med II: 921 av herr *Tobé m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 59 angående naturvårdens organisation måtte *dels* besluta om inrättande hos det föreslagna naturvårdsverket av en tjänst i lönegrad Ae 28 eller Ae 26 med uppgift för befattningshavaren att vara särskild föredragande i frågor rörande förhindrande av utsläpp av olja samt rörande beredskap mot oljeskador, *dels ock* uttala, att riksdagen finner det önskvärt att statens oljeskyddsråd ges ställning som sakkunnigorgan åt naturvårdsverket;

2) I: 753 av herr *Karlsson, Helge, m. fl.* och II: 942 av herr *Wikner m. fl.*, i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning angående disposition av jaktvårdsmedlen i enlighet med vad i motionerna anförts;

3) I: 756 av herr *Pettersson, Arne*, och fru *Ohlsson, Lilly*, likalydande med II: 946 av herr *Henningsson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att principerna enligt allemansrätten klart bör komma till uttryck i instruktionen för statens naturvårdsverk;

4) I: 757 av herr *Skårman* och II: 945 av herr *From*, i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att inom den personalram, som kommer att beslutas, största möjliga antal experter måtte ställas till länsstyrelsernas förfogande för att genom förhandlingar och markvärderingar snarast fullfölja aktualiserade upplåtelse- och förvärv av mark för fritids- och naturvårdsändamål;

5) I: 769 av herr *Isacson m. fl.*, likalydande med II: 959 av herr *Lothigius m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta *dels* att fastställa organisationen för statens naturvårdsnämnd i enlighet med det till motionerna fogade organisationsförslaget, *dels* att fastställa det motionen bifogade förslaget över tjänster vid den statliga naturvårdsorganisationen, och *dels* att besluta att bidrag till det rörliga friluftslivet även skall kunna utgå till anläggningar som kan väntas bli ekonomiskt självbärande;

6) I: 770 av herr *Kristiansson, Axel* och II: 958 av herr *Jonasson m. fl.*, i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 59 måtte *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att i de råd, som enligt propositionen skall knytas till det centrala naturvårdsver-

ket, utrymme bereds för lekmannainflytande genom representation i råden för näringslivs-, arbetsmarknads- och ideella organisationer samt för kommunförbunden, i enlighet med vad i motionerna anförts, *dels* som sin mening uttala, att vederbörande lantbruksnämnd i stället för den i propositionen föreslagna särskilda expertgruppen må kunna biträda naturvårdsorganisationen vid värdering och förhandlingar med markägare, *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionerna anförts beträffande den regionala naturvårdsorganisationen, *dels ock* i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om skyndsamt prövning av möjligheterna att stödja kommunernas markinköp för naturvårds- och friluftssändamål samt uppförande av friluftsanläggningar genom medel från domänverkets markfond;

7) I: 771 av fru *Wallentheim* och herr *Anderson, Carl Albert*, likalydande med II: 961 av herrar *Svenning* och *Adamsson*, vari hemställts, att i länsstyrelsernas uppgifter i samband med översiktsplanering av marktillgång och markanvändning måtte ingå att bevaka de fritidsintressen som representeras av koloniträdgårdsrörelsen och söka samråd med intresserade kommuner och koloniträdgårdsrörelsen för anläggning av koloniområden;

8) I: 772 av herr *Wirtén m. fl.*, likalydande med II: 960 av herrar *Norrby* och *Westberg*, vari hemställts, att riksdagen vid sin behandling av prop. 59 måtte besluta *dels* att det centrala ämbetsverket för natur, vatten och luftvård skall benämnas statens miljövårdsverk, samt att enheterna på det regionala planet skall benämnas miljövårdsenheter, *dels* att avslå Kungl. Maj:ts förslag att en länsingenjörstjänst skall indras, *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt förslag syftande till att statens oljeskyddsråd knyts till det centrala ämbetsverket, *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt förslag till förstärkning av det centrala ämbetsverket med expertis för bullerfrågor, *dels ock* att riksdagen måtte uttala att det i kommunerna skall finnas särskilda organ, antingen kommunens styrelse eller annat lämpligt organ, för handläggning av miljövårdsfrågor samt friluftsförslag.

Beträffande det närmare innehållet i förenämnda motioner får utskottet hänvisa till motionerna II: 921, II: 942, II: 946, I: 757, II: 959, II: 958, I: 771 och I: 772.

Utskottet

Enligt principbeslut av 1965 års riksdag (prop. 97, JoU 16, rskr. 255) skall statens vatteninspektion, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå samt statens luftvårdsnämnd den 1 juli 1967 föras samman med statens naturvårdsnämnd till en central myndighet för hela naturvårdsområdet. Vid samma tidpunkt skall länsingenjörskontoren inordnas i länsstyrelserna, som har ansvaret för naturvårdsverksamheten på det regionala planet.

På grundval av förenämnda riksdagsbeslut och senare utredning av statskontoret läggs i nu föreliggande proposition nr 59 fram förslag till en samordnad och utbyggd organisation för natur-, vatten- och luftvärden. Som central myndighet för dessa områden föreslås ett nytt statligt ämbetsverk, kallat statens naturvårdsverk. Länsstyrelserna föreslås få särskilda naturvårdsenheter, i vilka länsingenjörskontoren går upp. Efter förslag av 1962 års fritidsutredning tas i propositionen vidare upp stödet till det rörliga friluftslivet. Med hänsyn till det nära sambandet mellan naturvårds- och friluftsfrågorna föreslås statens naturvårdsverk bli central förvaltningsmyndighet även för de senare frågorna. Slutligen läggs fram förslag till medelsanvisning under berörda anslag för naturvårdsverket och fonden för friluftslivets främjande.

Vad gäller naturvårdens organisation redovisar departementschefen först vissa *allmänna utgångspunkter*. Som en negativ sida av samhällsutvecklingen i vårt land framhåller departementschefen att naturtillgångarna — marken, vattnet och luften, dvs. den yttre miljön — i allt högre grad försämrats och förorenats genom en intensiv exploatering. Utskottet ser det i likhet med departementschefen som en angelägen uppgift för samhället att framöver i allt större utsträckning värna om den yttre miljön och på bästa sätt hushålla med naturtillgångarna.

Beträffande den *centrala organisationen* för natur-, vatten och luftvärden förordas i propositionen som förut nämnts att den nya myndigheten kallas statens naturvårdsverk. Utskottet ansluter sig till de av departementschefen anförda synpunkterna i denna fråga och biträder således förslaget. Följaktligen avstyrker utskottet yrkandet i motionerna I: 772 och II: 960 att myndigheten skall benämnas statens miljövårdsverk.

I fråga om arbetsfördelningen mellan statens naturvårdsverk och länsstyrelserna förordar departementschefen att, i avvaktan på ställningstagande till ett av imissionssakkunniga avgivet förslag om ny tillsynslag, inom vattenvårdsområdet samtliga anmälningsärenden skall beredas av länsstyrelserna men att naturvårdsverket skall fatta beslut i dessa ärenden. Enligt departementschefen bör däremot tillsynsuppgifterna på vattenvårdsområdet i väsentlig omfattning flyttas över till länsstyrelserna. Vidare föreslår departementschefen att beslutanderätten i ärenden om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar skall föras över till länsstyrelserna den 1 juli 1967. Vad departementschefen i nu angivna avseenden förordat föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Frågorna på friluftslivets område bör enligt departementschefens förslag föras över från statens friluftsnämnd till statens naturvårdsverk den 1 juli 1967, varvid statens friluftsnämnd samtidigt skall upphöra. Förslaget biträdades av utskottet. I enlighet med vad departementschefen anført bör verkets befattning med friluftsfrågor begränsas till vad som hör samman med det rörliga friluftslivet. Frågor som avser fritidsbostäder bör alltså inte

ingå i verkets uppgifter. Det rörliga friluftslivets behov bör beaktas i största möjliga utsträckning i naturvårdsplaneringen, och verket bör hålla nära kontakt med länsstyrelserna och kommunerna i dessa frågor.

Arbetsuppgifterna för statens naturvårdsverk bör, såsom departementschefen anfört, med de undantag, som nu förordats, inte ändras i förhållande till de av omorganisationen berörda myndigheternas nuvarande arbetsuppgifter.

Vad gäller ledningen av statens naturvårdsverk ansluter sig utskottet till departementschefens förslag att denna skall utövas av en styrelse, bestående av verkschefen och sex andra ledamöter. I likhet med departementschefen förordar utskottet att till verket knyts tre särskilda råd, nämligen ett naturvårdsråd, ett vattenvårdsråd och ett luftvårdsråd, bestående av företrädare för särskilt berörda myndigheter och näringslivet samt i övrigt av personer med speciell kunskap och erfarenhet inom berörda områden. Antalet ledamöter i råden bör i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag vara högst tio. Utskottet förutsätter att i råden skall kunna beredas utrymme för en sådan allsidig representation för olika intresseområden, att de önskemål i nämnda hänseende som framförts i motionerna I: 770 och II: 958 bör kunna tillgodoses. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida i anledning av ifrågavarande motionsyrkanden synes därför icke erforderlig. Såsom departementschefen föreslagit bör en särskild expertgrupp knytas till det nya verket för att biträda vid värdering och förhandlingar med markägare vid markinköp för naturvårdsändamål och när ersättning skall utgå för intrång vid avsättande av naturreservat. Utskottet avstyrker i enlighet härmed yrkandet i motionerna I: 770 och II: 958 om att vederbörande lantbruksnämnd i stället skulle biträda naturvårdsorganisationen vid värdering och förhandlingar med markägare. Självfallet bör hinder inte möta för samråd med lantbruksnämnd i dessa frågor.

Statens naturvårdsverk föreslås i propositionen bli organiserat på dels ett sekretariat för planering, samordning och information, dels fyra byråer, nämligen en administrativ byrå, en naturvårdsbyrå, en vattenvårdsbyrå och en luftvårdsbyrå, dels ock ett undersökningslaboratorium. Byråerna utom luftvårdsbyrån, och undersökningslaboratoriet föreslås bli indelade i vissa sektioner. Bl. a. förordas att naturvårdsbyrån skall indelas i en sektion för naturvårdsområden och friluftsliv, en sektion för landskapsvård och en sektion för jakt och viltvård samt att vattenvårdsbyrån skall indelas i en planeringssektion, en sektion för industriella ärenden, en sektion för kommunala ärenden och en sektion för anläggningsärenden. I motionerna I: 769 och II: 959 har föreslagits vissa ändringar i sektionsindelningen inom naturvårdsbyrån och vattenvårdsbyrån. Sälunda bör enligt motionärerna naturvårdsbyrån indelas i — förutom en sektion för jakt och viltvård — en sektion för naturvårdsområden och landskapsvård samt en sektion för friluftsliv. Som skäl för sistnämnda förslag åberopar

motionärerna att friluftslivet med hänsyn till dess expansiva verksamhet bör ges en friare ställning inom byrån, medan den sektion som skall handha landskapsvården förefaller lämplig att handlägga frågor jämväl rörande naturområden. Vad gäller vattenvårdsbyrån finner motionärerna tillräckligt att denna indelas i en planeringssektion och en anläggningssektion.

Utskottet finner för sin del inte bärande skäl för att inrätta en särskild sektion inom naturvårdsbyrån för frågor rörande friluftslivet. Såsom departementschefen anfört bör nämnda frågor handläggas inom byråns sektion för naturvårdsområden. Som utskottet ej heller funnit skäl till invändning mot det i propositionen framlagda organisationsförslaget i övrigt, avstyrker utskottet bifall till nu ifrågavarande motionsyrkanden.

I fråga om naturvårdsverkets personalorganisation innebär Kungl. Maj:ts förslag att verket skall ledas av en överdirektör samt att vid detsamma nästa budgetår skall finnas totalt 101 tjänster, vilket innebär en ökning med sex i förhållande till det antal, som statens naturvårdsnämnd m. fl. nu sammanlagt har. Utskottet finner Kungl. Maj:ts förslag vara väl avvägt och tillstyrker följaktligen den av Kungl. Maj:t föreslagna medelsanvisningen för ändamålet. Utskottets ställningstagande innebär att utskottet ej biträder förslagen i motionerna I: 769 och II: 959 att naturvårdsverket skall ledas av en generaldirektör, att vissa av Kungl. Maj:t föreslagna tjänster — bl. a. vid vattenvårdsbyrån — ej inrättas och att sektionen för jakt- och viltvårdsärenden inom naturvårdsbyrån förstärks med en tjänst för en viltbiolog. Utskottet vill i fråga om sistnämnda tjänst erinra om att riksdagen föregående år (prop. 1966: 1 bil. 11 s. 254, JoU 1 s. 120, rskr. 9) fattade beslut om tjänsterna vid naturvårdsnämndens sektion för jakt- och viltvård. Vidare biträder utskottet ej yrkandet i motionerna I: 736 och II: 921 om inrättande av en tjänst för särskild föredragande i frågor om förhindrande av oljeskador m. m. Utskottet återkommer till detta ämne i det följande vid behandlingen av vissa frågor rörande samordning av statens oljeskyddsråds verksamhet med naturvårdsverkets. Förslaget i motionerna I: 772 och II: 960 angående förstärkning av naturvårdsverket med expertis för hullefrågor finner utskottet ej böra föranleda någon riksdagens åtgärd, bl. a. med hänsyn till att imissionssakkunnigas förslag f. n. är föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Vad gäller naturvårdens *regionala organisation* biträder utskottet förslaget i propositionen att länsstyrelsenas arbetsuppgifter — utom såvitt i det föregående förordats överflyttning till länsstyrelserna av vissa uppgifter inom vattenvården — bör vara de nuvarande. Utskottet vill i likhet med departementschefen understryka att även friluftslivets behov bör beaktas av länsstyrelserna i deras verksamhet på naturvårdsområdet. Vidare tillstyrker utskottet att länsingenjörskontorens nuvarande uppgifter och länsstyrelsernas planeringsuppgifter inom naturvården förs samman i särskilda arbets-

enheter, kallade naturvårdsenheter, som ges en från sektionindelningen fristående ställning. Härav följer att utskottet, i överensstämmelse med sitt ställningstagande till namnet på den centrala myndigheten, avstyrker förslaget i motionerna I: 772 och II: 960 att nyssnämnda arbetsenheter skall benämnas miljövårdsenheter. Organisationen får såsom departementschefen anfört betraktas som provisorisk i avvaktan på ställningstagande till länsförvaltningsutredningens kommande förslag. I likhet med departementschefen anser utskottet att verksamhetsområdet för de till länsstyrelserna knutna rådgivande organen för naturvårdsfrågor bör avse naturvårdsområdet i vidsträckt mening. I motionerna I: 770 och II: 958 har framhållits angelägenheten av att bl. a. näringslivsorganisationer och ideella organisationer med anknytning till naturvårdsarbetet i ökad utsträckning blir företrädade i sagda råd. Utskottet förutsätter för sin del att önskemålet om en allsidig representation i råden kommer att tillgodoses utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Kungl. Maj:ts förslag rörande indragning av en länsingenjörstjänst föranleder ingen erinran från utskottets sida. Till vad i motionerna I: 772 och II: 960 anförts om behovet av en tjänst för oljeskyddsfrågor återkommer utskottet i det följande.

Vad departementschefen i övrigt uttalat om personalorganisationen för länsstyrelsernas naturvårdsenheter kan utskottet biträda. I enlighet härmed bör i motionerna I: 769 och II: 959 framfört förslag om viss utökning av personalen vid länsstyrelsernas naturvårdsenheter ej föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vad i motionerna I: 757 och II: 945 yrkats rörande tillhandahållande av expertis för förhandlingar och markvärderingar synes ej påkalla någon särskild åtgärd. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att i det föregående förordats inrättande av en expertgrupp för sådana frågor vid statens naturvårdsverk. I motionerna I: 770 och II: 958 i sammanhanget framförda synpunkter i övrigt har utskottet ej funnit böra föranleda något särskilt uttalande.

Rörande stödet till friluftslivet, m. m. har departementschefen inledningsvis angett vissa *allmänna utgångspunkter*. Utskottet ansluter sig till vad departementschefen anfört bl. a. om vikten av att friluftslivets behov av mark beaktas på ett tidigt stadium av samhällsplaneringen. I likhet med departementschefen anser utskottet att friluftslivets betydelse inte minst ur hälsosynpunkt motiverar att såväl staten som kommunerna engagerar sig för att skapa möjligheter till friluftsliv åt så många som möjligt.

Efter att ha erinrat om sitt förslag att statens naturvårdsverk skall vara *central myndighet* för frågorna om det rörliga friluftslivet — vilket förslag i det föregående biträttats av utskottet — har departementschefen tagit upp av fritidsutredningen framlagda förslag rörande det rörliga friluftsliv

vet. De av utredningen uppdragna riktlinjerna för *statens ekonomiska stöd till anläggningar för det rörliga friluftslivet* innebär bl. a. att bidrag skall ges huvudsakligen till anläggningar, som inte skulle komma till stånd utan särskilt stöd av staten. För att bidrag skall kunna utgå bör också krävas att anläggningarna får en lämplig lokalisering. Som regel bör bidrag inte utgå till anläggningar, vilka kan väntas bli ekonomiskt självbärande. Bidragen till anläggningar i tätorternas närhet bör vara lägre än bidragen till s. k. fjärranläggningar av rikskaraktär.

Liksom departementschefen anser utskottet, att de av utredningen förordade principerna bör tjäna som vägledning vid den statliga bidragsgivningen till friluftsanläggningar. Med anledning av vad i motionerna I: 769 och II: 959 anförts om bidrag till anläggningar som kan väntas bli ekonomiskt självbärande vill utskottet i likhet med departementschefen framhålla att vid bidragsgivningen hänsyn måste tas till förhållandena i varje enskilt fall. Likaså vill utskottet understryka, att självfinansieringskravet inte får medföra att avgiften för tillträde till en anläggning blir så hög att ett mera allmänt utnyttjande av densamma motverkas.

Vad gäller tillgodoseendet av friluftslivets markbehov anser utskottet i likhet med departementschefen att detta bör kunna ske genom tillämpning av bestämmelserna i naturvårdslagen och genom att utnyttja statliga medel för markförvärv och för ersättningar till markägare. Såsom departementschefen anför bör lantbruksnämnderna i sin verksamhet med jordbrukets rationalisering — liksom nu är fallet i fråga om tillvaratagandet av naturvårdsintressena — även beakta friluftslivets behov. Departementschefen har erinrat om att domänverket i samband med sin allmänna inköspolitik har att eftersträva att så långt som möjligt också tillgodose det allmänna naturvårdsintresset. I motionerna I: 770 och II: 958 har hemställts om skyndsamt provning av möjligheterna att anlita domänverkets markfond för att stödja kommunernas markinköp för naturvårds- och friluftslivets ändamål samt uppförande av friluftsanläggningar. Frågan om ändrad disposition av markfonden har tidigare denna session behandlats av riksdagen (prop. 1967: 1 bil. 11, JoU 1 s. 43 och JoU 3 s. 2, rskr. 9 och 117). Vid sådant förhållande finner utskottet motionerna ej föranleda någon riksdagens åtgärd.

I förevarande sammanhang behandlas slutligen frågan om *statens ekonomiska stöd till organisationer på friluftslivets område*. Utskottet delar departementschefens uppfattning att stödet till friluftslivets organisationer bör förstärkas och koncentreras till riksomfattande organisationer med väl utbyggda lokalavdelningar. Såsom departementschefen anför bör vederbörande organisations möjlighet att lämna allmänheten service på friluftslivets område vara avgörande för stödets omfattning. Stöd till organisationer på friluftslivets område bör utgå på sätt föreslagits i propositionen.

De av departementschefen redovisade *anslagsberäkningarna* — innebärande att för nästa budgetår skall anvisas till Statens natur-

vårdsnämnd: Avlöningar och Omkostnader 4 600 000 kr. resp. 691 000 kr. samt till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande 4 500 000 kr. — föranleder ej någon invändning från utskottets sida. I sammanhanget vill utskottet erinra om att Kungl. Maj:t i proposition till innevarande års riksdag, nr 77, angående sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse, m. m. lagt fram förslag till medelsanvisning för naturvårdsenheterna inom länsstyrelserna.

Utöver de i det föregående berörda motionsyrkandena har utskottet i samband med föreliggande proposition behandlat vissa ytterligare motionsledes framförda yrkanden.

I två motionspar, I: 736 och II: 921, resp. I: 772 och II: 960, har framhållits angelägenheten av att verksamheten vid statens oljeskyddsråd och statens naturvårdsverk samordnas. I det förstnämnda motionsparet hemställs att riksdagen uttalar sig för att statens oljeskyddsråd ges ställning som sakkunnigorgan åt naturvårdsverket. I de båda övriga motionerna påyrkas skyndsamt förslag syftande till att oljeskyddsrådet knyts till naturvårdsverket. Vidare föreslås i motionerna — såsom berörts i det föregående — viss tjänst inom naturvårdsorganisationen för uppgifter på oljeskyddets område. Motionärerna hänvisar bl. a. till vissa på senare tid inträffade fartygskatastrofer som belyser vikten av beredskap på förevarande område och erinrar om att oljeskyddsutredningen i sitt år 1965 avgivna betänkande angående beredskap mot oljeskador (SOU 1965: 45) lagt fram vissa förslag i ämnet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av en effektiv beredskap mot oljeskador. Såsom nyss nämnts har oljeskyddsutredningen avgett betänkande med förslag i ämnet. Enligt vad utskottet erfarit pågår f. n. viss kompletterande utredning om oljeskyddsberedskapens kostnader och finansiering. Vidare har vissa länsstyrelser planlagt åtgärder som olika samhällsorgan under länsstyrelsens ledning skall vidta vid katastrofer av skilda slag, bl. a. vid oljeutflöden. Frågor om samordning och ledning av samhällsåtgärder vid katastrofer utreds f. n. av räddningstjänstutredningen. Vad särskilt gäller beredskapen mot oljeskador till sjöss vill utskottet nämna att sprängämnesinspektionen i egenskap av tillsynsmyndighet över olja tagit initiativet till en expertgrupp som vid en oljekatastrof omedelbart skall kunna ge råd åt kommuner, länsstyrelser och andra som deltar i oljeskyddet. Som framgår av det anförda har olika initiativ tagits för att få till stånd en god oljeskyddsberedskap. Med hänsyn härtill finner utskottet motionerna I: 736 och II: 921 samt I: 772 och II: 960 i nu berörda hänseenden ej påkalla någon riksdagens åtgärd.

I motionerna I: 772 och II: 960 framlagt förslag om uttalande av riksdagen att det i kommunerna skall finnas särskilda organ för handläggning av miljövårds- och friluftsförslag synes icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet vill framhålla att många kommuner redan torde ha

särskilda organ för dessa uppgifter. I motionerna I: 756 och II: 946 har hemställts att principerna enligt allemansrätten klart kommer till uttryck i instruktionen för statens naturvårdsverk. Utskottet vill i anslutning härtill erinra om att tredje lagutskottet i sitt utlåtande 1964: 41 över Kungl. Maj:ts förslag till ny naturvårdslag m. m. framhöll de svårigheter som är förenade med en civilrättslig reglering av allemansrättsliga frågor och avstyrkte motionsyrkanden om utredning av allemansrätten. Tredje lagutskottet förutsatte i sammanhanget att statens naturvårdsnämnd tog till vara de möjligheter som finns att skapa större klarhet i allemansrättsliga frågor. Jordbruksutskottet vill för sin del därutöver erinra om att naturvårdslagen ger länsstyrelserna möjlighet att företa vissa åtgärder för att underlätta allmänhetens tillträde till områden som är av väsentlig betydelse för friluftslivet. Utskottet avstyrker under hänvisning till det anförda bifall till motionerna. I motionerna I: 771 och II: 961 har föreslagits att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om att i länsstyrelsernas uppgifter i samband med översiktsplanering av marktillgång och markanvändning måtte ingå att bevaka de fritidsintressen som representeras av koloniträdgårdsrörelsen och söka samråd med intresserade kommuner och koloniträdgårdsrörelsen för anläggning av koloniområden. Utskottet finner det värdefullt att motionärerna riktat uppmärksamheten på denna fråga, som är av betydelse för inte minst barnfamiljer och äldre personer. I föreliggande proposition behandlas emellertid endast de delar av fritidsutredningens förslag som gäller det rörliga friluftslivet. Till fritidsutredningens förslag i fråga om bl. a. koloniträdgårdar torde ställning sålunda få tas i annat sammanhang. Med hänsyn härtill anser utskottet sig ej böra biträda nu ifrågavarande motionsyrkanden.

Slutligen har i motionerna I: 753 och II: 942 hemställts om en utredning angående disposition av jaktvårdsmedlen. Enligt motionärernas mening bör det uppdragas åt statens naturvårdsverk att till Kungl. Maj:t upprätta förslag om hur ifrågavarande medel skall fördelas och användas. Härigenom skulle man, anser motionärerna, kunna helt sammanföra jakten och viltvården till ett ämbetsverk. Utskottet vill för sin del erinra om att jaktvårdsfonden enligt stadgande i lagen om rätt till jakt skall efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas till främjande av jaktvården inom riket. Framställning om bidrag ur fonden görs enligt nuvarande ordning direkt till Kungl. Maj:t. Över Svenska jägareförbundets årliga anslagsframställning har enligt vad utskottet erfarit hittills regelmässigt inhämtats yttrande från tillsynsmyndigheten över jakten och viltvården i riket. Sådant yttrande kan alltså i fortsättningen förväntas komma att inhämtas från statens naturvårdsverk. Enligt utskottets uppfattning har skäl icke förebragts för att den av motionärerna föreslagna ordningen skulle medföra några särskilda fördelar. Utskottet finner därför motionerna ej motivera någon åtgärd av riksdagen.

De uttalanden och förslag i propositionen nr 59 vilka ej särskilt berörts i det föregående har inte föranlett någon erinran från utskottets sida.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

1. a) lämna utan åtgärd motionerna I: 770 och II: 958, såvitt avser en i propositionen föreslagen expertgrupp för värdering m. m.,

b) besluta att motionerna I: 736 och II: 921, såvitt avser inrättande av befattning för oljeskyddsfrågor, lämnas utan åtgärd,

c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag på motionerna I: 769 och II: 959, I: 770 och II: 958 samt I: 772 och II: 960, samtliga motioner såvitt avser naturvårdens centrala organisation, besluta att en ny central förvaltningsmyndighet för natur-, vatten- och luftvårdens ledning, kallad statens naturvårdsverk, skall inrättas den 1 juli 1967 och att följande myndigheter nämligen statens luftvårdsnämnd, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå, statens naturvårdsnämnd, vattenvårdsnämnden, statens vatteninspektion och statens friluftsnämnd samtidigt skall upphöra,

d) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 769 och II: 959, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att föra upp tjänster på löneplan C på personalförteckningen för naturvårdsverket enligt vad som förordats i det föregående,

2 a) anse motionerna I: 770 och II: 958, såvitt avser den regionala naturvårdsorganisationen, besvarade med vad utskottet i det föregående anförde,

b) avslå motionerna I: 772 och II: 960, såvitt avser Kungl. Maj:ts förslag om indragning av en länsingenjörstjänst,

c) såvitt i övrigt avser den regionala naturvårdsorganisationen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 757 och II: 945, I: 769 och II: 959 samt I: 772 och II: 960 besluta att länsingenjörskontoren skall upphöra den 1 juli 1967 samtidigt som naturvårdsenheter organiseras inom länsstyrelserna,

3. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 769 och II: 959, såvitt de ej behandlats i det föregående, godkänna de av utskottet angivna riktlinjerna för stödet till friluftslivet,

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsanord-

ningar och åtgärder i övrigt som fordras för förslagens genomförande,

5. till *Statens naturvårdsverk: Avlöningar* för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 600 000 kr.,

6. till *Statens naturvårdsverk: Omkostnader* för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 691 000 kr.,

7. till *Avsättning till fonden för friluftslivets främjande* för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 4 500 000 kr.,

8. lämna följande motioner utan åtgärd, nämligen

a) I: 736 och II: 921,

b) I: 753 och II: 942,

c) I: 756 och II: 946,

d) I: 770 och II: 958,

e) I: 771 och II: 961, samt

f) I: 772 och II: 960,

motionerna under a), d) och f) såvitt de ej behandlats i det föregående.

Stockholm den 27 april 1967

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Mossberger, Lage Svedberg, Hedström, Nils Hansson, Magnusson, Augustsson, Isacson*, Skårman, Sveningsson och Axel Kristiansson*;

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie, Lindström, Johanson i Västervik*, Persson i Skänninge, Nilsson i Lönsboda, Jonasson*, Lundmark, fru Lindberg, herr Berndtsson och fru Sundberg.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1) av herrar *Isacson* och *Sveningsson* samt fru *Sundberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets utlåtande på s. 23, som börjar med orden »Utskottet finner» och slutar med orden »ifrågavarande motionsyrkanden» bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets mening motiverar friluftsförhållningarnas växande betydelse att dessa frågor handläggs vid en särskild sektion inom naturvårdsbyrån. Risk kan eljest uppstå att friluftsförhållningarna skjuts i bakgrunden till men för den fortsatta utvecklingen av denna verksamhet. Däremot synes det utskottet lämpligt att sektionen för naturvårdsområden handlägger även frågor rörande landskapsvård. Vidare finner utskottet det vara mest rationellt att samtliga anläggningsärenden behandlas vid en sektion inom vattenvårdsbyrån. Genom den i propositionen föreslagna uppdelningen av dessa ärenden på tre sektioner torde nämligen inte kunna undvikas att dubbelarbete uppstår genom att vissa ärenden måste behandlas även i de övriga sektionerna. Av vad utskottet nu uttalat följer att utskottet anser det till ifrågavarande motioner fogade förslaget till organisation för statens naturvårdsverk vara den mest ändamålsenliga principlösningen.»

dels det stycke i utskottets utlåtande på s. 23 som börjar med orden »I fråga om» och slutar med orden »Kungl. Maj:ts prövning» bort utbytas mot text av följande lydelse:

»I fråga om — — — (lika med utskottet) — — — sammanlagt har. I motionerna I:769 och II:959 har lagts fram ett särskilt förslag över tjänster vid den statliga naturvårdsorganisationen. Enligt motionärernas förslag minskas antalet tjänster vid verket med sju i förhållande till vad Kungl. Maj:t beräknat medel för. Sålunda föreslås minskning med en byrådirektör i Ae 26 vid administrativa byrån, två byrådirektörer i Ae 26 vid naturvårdsbyrån, två avdelningsdirektörer i Be 6 resp. Be 5 samt två byrådirektörer i Ae 26 vid vattenvårdsbyrån och slutligen en byrådirektör i Ae 26 vid luftvårdsbyrån. Å andra sidan föreslås sektionen för jakt och viltvård inom naturvårdsbyrån bli förstärkt med en viltbiolog, detta med hänsyn till att frågor på nämnda område enligt motionärerna är av utomordentligt stor betydelse. Tilläggas bör att den av motionärerna föreslagna organisationsplanen, som närmare framgår av det följande, även innebär vissa förstärkningar vid länsstyrelsernas naturvårdsenheter. Motionärernas förslag innebär vidare, att verket skall ledas av en generaldirektör.

I likhet med förenämnda motionärer ansluter sig utskottet i huvudsak till Kungl. Maj:ts förslag i fråga om naturvårdsverkets personalorganisation. Utskottet delar dock motionärernas uppfattning att förslaget delvis innebär en viss överdimensionering. Genom vad i det föregående förordats beträffande indelningen av vattenvårdsbyrån i endast en planeringssektion och en anläggningssektion bör i enlighet med motionärernas förevarande förslag två tjänster som avdelningsdirektör och två byrådirektörstjänster vid nämnda byrå ej inrättas. Personalorganisationen bör även i övrigt minskas på sätt motionärerna föreslagit. Förslaget att förstärka sektionen för jakt och viltvård med en viltbiolog biträds likaså av utskottet på de skäl motionärerna anført. Vidare förordar utskottet att en generaldirektörsbefattning i lönegrad Cp 5 inrättas i stället för den i propositionen före-

slagna överdirektörstjänsten. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att statliga ämbetsverk av den storleksordning och med så omfattande uppgifter som statens naturvårdsverk kommer att få vanligen leda av en generaldirektör. Utskottets nu angivna ställningstagande innebär att utskottet biträder motionerna I: 769 och II: 959 såvitt avser naturvårdsverkets personalorganisation. Däremot biträder utskottet ej yrkandet i motionerna I: 736 och II: 921 — — — (lika med utskottet) — — — Kungl. Maj:ts prövning.»

dels ock utskottets hemställan under 1. c) och d) bort lyda sålunda:

»c) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 769 och II: 959 ävensom med avslag å motionerna I: 770 och II: 958 samt I: 772 och II: 960, samtliga motioner såvitt avser naturvårdens centrala organisation, besluta att en ny central förvaltningsmyndighet för natur-, vatten- och luftvårdens ledning, kallad statens naturvårdsverk, skall inrättas den 1 juli 1967 och att följande myndigheter nämligen statens luftvårdsnämnd, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå, statens naturvårdsnämnd, vattenvårdsnämnden, statens vatteninspektion och statens friluftsnämnd samtidigt skall upphöra,

d) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 769 och II: 959, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att föra upp tjänster på löneplan C på personalförteckningen för naturvårdsverket enligt vad som förordats i det föregående,»

2) av herrar *Nils Hansson, Isacson, Skårman, Sveningsson, Axel Kristiansson, Hansson* i Skegrie, *Nilsson* i Lönsboda, *Jonasson* och *Berndtsson* samt fru *Sundberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets utlåtande på s. 24, som börjar med orden »Kungl. Maj:ts förslag» och slutar med orden »det följande» bort ha följande lydelse:

»I propositionen har i fråga om personalorganisationen för länsstyrelsernas naturvårdsenheter bl. a. uttalats att en länsingenjörstjänst bör dras in. Utskottet vill för sin del inte förordas en sådan åtgärd. Beträffande denna tjänst ansluter sig utskottet nämligen till den i motionerna I: 772 och II: 960 framförda åsikten att tjänsten bör bibehållas för vissa uppgifter på oljeskyddets område. Enligt utskottets mening bör tjänsten sålunda ställas till naturvårdsverkets förfogande med uppgift för befattningshavaren att vara särskild föredragande i frågor rörande förhindrande av utsläpp av olja samt beredskap mot oljeskador. Till den närmare motiveringen härför återkommer utskottet i det följande.»

dels det stycke i utskottets utlåtande, som på s. 26 börjar med orden

»Utskottet delar» och slutar med orden »riksdagens åtgärd» bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar — — — (lika med utskottet) — — — i ämnet. I betänkandet föreslås sålunda att statens naturvårdsnämnd skall åläggas en tillsynsverksamhet på oljeskyddsområdet av rådgivande och samordnande karaktär. Nämnden har av utredningen förutsatts bl. a. skola följa den tekniska utvecklingen på området och sprida kunskap därom samt utarbeta exempel på hur avtal om oljeskyddsberedskap skall kunna utformas. För att tillsynen skall få avsedd effekt erfordras enligt utredningen en särskild tjänst för de med tillsynen förenade arbetsuppgifterna. Tjänsten har av utredningen ansetts böra förbehållas en kvalificerad kraft med kemisk-teknisk utbildning. Såvitt utskottet erfarit pågår till komplettering av oljeskyddsutredningens förenämnda betänkande utredning om oljeskyddsberedskapens kostnader och finansiering. Närmare förslag hur oljeberedskapen i landet skall organiseras och samordnas torde få förväntas komma att framläggas för riksdagen när sagda utredning slutförts och beretts av Kungl. Maj:t. Utskottet anser dock det vara uppenbart — med hänsyn bl. a. till att viktiga uppgifter i fråga om vattentillsyn, inbegripet för vattenförsörjningen skadlig förorening som vållas av löskommen olja, kommer att åvila statens naturvårdsverk — att en särskild befattning för hithörande uppgifter bör finnas vid statens naturvårdsverk redan fr. o. m. den 1 juli 1967. Utskottet har i det föregående närmare angett hur denna fråga bör lösas. Tjänsten bör enligt utskottets mening även vara av stort värde vid det samarbete mellan statens naturvårdsverk och bl. a. statens oljeskyddsråd som utskottet förutsätter komma att äga rum. Förslagen i förevarande båda motionspar om närmare anknytning av oljeskyddsrådet till naturvårdsverket är utskottet inte nu berett tillstyrka. Ställning till denna fråga bör enligt utskottets mening få tas i tidigare berört sammanhang.»

dels ock utskottets hemställan under 2. b) bort ha följande lydelse:

»b) i anledning av motionerna I: 772 och II: 960, såvitt avser Kungl. Maj:ts förslag om indragning av en länsingenjörstjänst, uttala att tjänsten i stället för att indras bör ställas till naturvårdsverkets förfogande med uppgift för befattningshavaren att vara särskild föredragande i frågor rörande förhindrande av utsläpp av olja samt rörande beredskap mot oljeskador,»

3) av herrar *Isacson* och *Sveningsson* samt fru *Sundberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets utlåtande som på s. 24 börjar med orden »Vad departementschefen» och slutar med orden »riksdagens åtgärd» bort ha följande lydelse:

»Vad departementschefen uttalat i fråga om personalorganisationen för länsstyrelsernas naturvårdsenheter föranleder i huvudsak ingen erinran från utskottets sida. Utskottet anser det emellertid angeläget med en viss ytterligare förstärkning av personalresurserna för att undvika allvarliga eftersläpningar inom den regionala organisationen, som nu är hårt belastad. På grund härav ansluter sig utskottet till förslaget i motionerna I: 769 och II: 959, innebärande att medel beräknas för ytterligare fyra tjänster som byråingenjör i Ae 21. Utskottet vill framhålla, att detta i stort sett endast innebär att nuvarande teknikertjänster bibehålls i tidigare omfattning.»

dels ock utskottets hemställan under 2. c) bort lyda sålunda:

»c) såvitt i övrigt avser den regionala naturvårdsorganisationen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 769 och II: 959 ävensom med avslag å motionerna I: 757 och II: 945 samt I: 772 och II: 960, besluta att länsingenjörskontoren skall upphöra den 1 juli 1967 samtidigt som naturvårdsenheter organiseras inom länsstyrelserna,»

4) av herr *Persson* i Skänninge.